

Sažetak/ishod

Polazeći od dviju odluka Narodnog vijeća, u kojima je od federalnog ministra unutarnjih poslova zatraženo da evaluiira Pravilnik o simbolima-oznakama s obzirom na simbole ustaških skupina a od Savezne vlade, a posebice od federalnog ministra unutarnjih poslova da ispita sve mogućnosti koje bi zakonom zabranile proslavu u spomen na "Bleiburški pokolj", multidisciplinarna skupina stručnjaka osnovana po nalogu federalnog ministra unutarnjih poslova, došla je do sljedećeg zaključka:

Povijest

Budući da je događaj na Libuškom polju (Loibacher Feld) komemoracija, bilo je potrebno osvrnuti se na povijest. Pri tome je pobliže ispitana uloga Hrvatske u razdoblju od 1939. do 1949. godine te su detaljnije prikazani događaji koji čine stvarnu povijesnu pozadinu memorijalnog događaja.

Dolaskom na vlast ustaše su htjele etnički homogenizirati izrazito heterogeno društvo masovnim ubojstvima Srba, Židova, Roma i Sinta. Polazilo se o pretpostavki hrvatske nacije kojoj su pripadali Hrvati i bosanski muslimani. Nasilje nad Židovima potaknula je Njemačka, pri čemu su veliku većinu u zemlji pobili ustaše.

Godine 1944. balkanske države, s izuzetkom Grčke, došle su pod komunističku vlast. Komunističko preuzimanje vlasti bilo je povezano s ekstremnim nasiljem koje je koštalo života stotine tisuća osoba ili ih je nagnalo u bijeg. Do u današnje vrijeme je prisutna činjenica masovnog ubijanja najmanje oko 60.000 posebice hrvatskih i slovenskih vojnika i pripadnika paravojske, kao i civila koji su bježali sa njima, a koje su počinili jugoslovenski partizani. Morali su se bezuvjetno predati Narodnooslobodilačkoj vojsci. Žene i djeca su prvih nekoliko dana uglavnom pušteni kućama. Višim časnicima suđeno je na vojnom sudu i uglavnom su osuđeni na smrt. Vojnici i članovi ustaških udruga masovno su bez suđenja likvidirani na obližnjim stratištima (što se nazivalo "Bleiburški pokolj" i "Križni put"). Broj ubijenih vojnika i civila teško je utvrditi jer je broj u hrvatskoj emigraciji bio preuveličan, a u socijalističkoj literaturi zatajen ili podcijenjen, posebice kad je riječ o civilnom stanovništvu u bijegu.

Događaji povezani s Bleiburgom činili su srž identiteta "političke emigracije". Takozvani Počasni Bleiburški vod htio je održati sjećanje na "nevine žrtve komunističkog terora". Memorijalne manifestacije inicirali su i proveli bivši ustaški dužnosnici i simpatizeri sa sjedištem u Austriji koji su bili integrirani u široku mrežu profašističkih udruga i krovnih organizacija pod vodstvom *Ante Pavelića*. Počevši od obilježavanja Dušnog dana 1952. godine, komemoracije kasnije održane sredinom svibnja razvile su se u skupove s fašističkom desničarskom ekstremističkom pozadinom, što je se odrazilo i u sudskim i upravno-krivičnim postupcima.

Zabrana

U pozadini ustavnih odredbi EKLJP-a, temeljnog državnog zakona i Federalnog ustavnog zakona, razmatranja u svezi s događajem prvenstveno su se usredotočila na Zakon o okupljanju, Zakon o simbolima i tome pripadajuću Uredbu o simbolima-oznakama kao i na Zakon o zabrani i Zakon o značkama.

Budući da se događaj temeljio na sjećanju na Dušni dan, a sadržavao je i crkvene elemente do nedavne prošlosti, prvo je bilo potrebno provjeriti spada li ovaj događaj pod iznimke činjeničnog stanja članka 5 Zakona o okupljanju- posebice zbog zakonski dopuštenog kulta

tradicionalne vrste. Susret je bio podijeljen u tri dijela, koja je od strane organizatora nazvan "Sjećanje na mrtve na groblju", "Procesija" i "svečanost svete mise". Već i na groblju su se nosili i izlagali transparenti koji nisu imali ništa zajedničko s obilježavanjem pokojnika u konvencionalnom obliku. Isto to nastavljalo se i "procesijom", kretanjem pohoda od groblja do Ljubuškog polja. Uz uobičajene dijelove takve ceremonije, misa je sadržavala i političke govore, a održavana je na mjestu, na kojem je bio podignut spomen-kamen u čast vojske fašističkog režima.

U svrhu pretpostavke da postoji iznimka činjeničnog stanja, cijeli događaj u okviru takvog sastanka mora biti procijenjen. Pored osobe koja organizira događaj, prvenstveno ovo ovisi i o tome dali li se ova okupljanja na groblju, kretanja pohoda prema Ljubuškom polju kao i mise odvijaju u svrhu vršenja zakonom dopuštenog kulta na tradicionalan način. Zbog opisanih okolnosti u svakom slučaju trebalo je poći od toga da se radi o slučaju miješanog događaja, koji je događaj samo u tom slučaju mogao opravdati primjenu izvanrednog činjeničnog stanja ako bi elementi, koji se ne zbrajaju u tradicionalnog načina provođenja, u potpunosti igrali podređenu ulogu. Međutim, nije moguće polaziti od toga. Stoga imaju da se u potpunosti primjenu odredbe Zakona o skupštini.

Ne samo da su se proteklih godina iznova događali incidenti s ponovnim buđenjem nacionalsocijalizma, što bi već samo radi toga a uz pozadini mjerodavnog sudstva ustavnog suda trebala uzeti u obzir zabrana, sjećanje se odvijalo popratnim radnjama fašističkog režima tako da u cijelosti stupa na snagu članak 9 koji se nalazi na ustavnoj razini Austrijskog državnog ugovora. Austrija se time prema svojim ugovornim partnerima obvezala ne samo da će se ne zalagati protiv nacionalsocijalističkog buđenja, već će se i suprotstaviti svim oblicima fašizma općenito. Ako to Republika Austrija ne bi učinila, prema međunarodnom pravu pogodila bi je međunarodnopravna odgovornost prema ugovornim strankama Austrijskog državnog ugovora. Natpisima na spomen-kamenima, transparentima i bedževima koji su nošeni, kao i održanim govorima dolazi do izražaja činjenica da se ovdje odaje počast režimu i njegovim predstavnicima koji su uspostavili fašistički režim nasilja i koji su surađivali sa nacionalsocijalistima.

Slijedom navedenog, stručna skupina dolazi do zaključka da se ubuduće treba zabraniti skup koji se održavao 2019., a i ranije.

Korištene značke i simboli ocjenjuju se u skladu sa Zakonom o simbolima i uredbom donesenom na temelju toga, kao i sa Zakonom o zabrani iz 1947. godine i Zakonom o značkama. Ukoliko odluke Nacionalnog vijeća polaze od Pravilnika o označavanju simbola, potrebno je pozvati se na provedeni postupak ocjenjivanja kao i na preinaku pravilnika. Grbovni štit koji počinje bijelom bojom treba pripisati značkama koje su zabranjene Zakonom o značkama, jer ga je koristila 13. SS divizija 'Handschar' i stoga se odnosi na nacionalsocijalizam.

Završna napomena

Čak i ako bi se ubuduće zabranila manifestacija u smislu okupljanja, kao što je se održavala posebice u godinama prije 2020. godine, nije isključeno da unatoč tome može doći do obilježavanja mrtvih. Stručna skupina izričito naglašava da se ne izjašnjava protiv sjećanja na mrtve ili protiv katoličke mise.

Kao što je prikazano, moguće je naći primjere neutralnog sjećanja na mrtve, kod kojih se ne radi o štovanju fašističkih ideja i štovanju ideja koja su nespojive s temeljnim vrijednostima demokratskog, liberalnog i ustavnog društva, već o obilježavanju sjećanja na sve žrtve rata, nasilja, fašizma i izгона. Stručna skupina upućuje na to da spomen-kamen na Libuškom polju u sadašnjem obliku sprječava zaista neopterećenu komemoraciju.

U tom kontekstu treba uputiti i na inicijativu općine Bleiburg za rješavanje ove teme u jesen 2021. u sklopu Dana Bleiburškog dijaloga (Bleiburger Dialogtage).

Razmišljanja stručne skupine s obzirom na obveze Austrije iz Austrijskog državnog ugovora također su pokazala da bi bilo prikladno pravno pojasniti da Austrija ne samo da ima jasan stav protiv nacionalsocijalizma, već i da zauzima odlučan stav protiv svake vrste fašizma.